
DESENVOLUPANT UN TALLER D'ESTIMULACIÓ DEL LLENGUATGE ORAL EN
UN CAES

*DEVELOP A WORKSHOP FOR THE ESTIMULATION OF ORAL LANGUAGE IN
A CAES*

Alba Tornero Cabedo

albatc18@gmail.com

Diana Marín Suelves

diana.marin@uv.es

Lurdes Ariño Valldecabres

lurditas84@gmail.com

Resum

Aquest article descriu un taller d'estimulació i prevenció de possibles dificultats en el llenguatge oral amb alumnes d'Educació Infantil. El context on es desenvolupa és un Centre d'Acció Educativa Singular (CAES) on viuen famílies en una situació desfavorable, amb alt risc d'exclusió, derivada de circumstàncies socials, econòmiques, culturals, ètniques i personals. L'alumnat procedeix de diversos països com ara Bulgària, Ucraïna, Lituània, Romania, Palestina o Síria i, la majoria, pertanyen a minories ètniques. Els participants són 6 alumnes, 3 xics i 3 xiques, de cinc anys, el nombre tan reduït es deu a les condicions especials de ràtio als CAES. Els resultats obtinguts amb aquest taller són positius, ja que es troba un progrés notable en les activitats de buf, respiració, pràxies, memòria, atenció, discriminació auditiva, morfo-sintaxi, lèxic-semàntic i pragmàtica, després de 8 setmanes.

Paraules clau: Estimulació, Llenguatge oral, Prevenció, Educació Infantil.

Abstract

This article describes a workshop to stimulate and prevent possible difficulties in oral language with children in Early Childhood Education. The context in which it is developed is a Center for Educational Action Singular (CAES) where families live in an unfavorable situation, with high risk of exclusion, derived from social, economic, cultural, ethnic and personal circumstances. The student comes from several countries such as Bulgaria, Ukraine, Lithuania, Romania, Palestine or Syria or, most, belong to ethnic minorities. The participants are 6 students, 3 boys and 3 children, five years old, the number so small is due to the special conditions of the CAES ratio. The results obtained with this workshop are positive, as there is significant progress in the activities of blowing, breathing,

prisms, memory, attention, hearing discrimination, morpho-syntax, lexical-semantic and pragmatic, after 8 weeks.

Keywords: Stimulation, Oral language, Prevention, Infant Education.

Introducció

L'adquisició del llenguatge oral és un aspecte que es desenvolupa en la infantesa dels éssers humans. Habitualment cada xiquet i xiqueta aprèn a parlar, incloent-hi finalment la parla en circumstàncies particulars.

En l'actualitat, multitud de xiquets comencen la seua etapa escolar amb diverses dificultats lingüístiques. Peñafiel i Fernández (2000) corroboren que la major part dels alumnes, principalment els de nou ingrés, acudeixen als centres amb un vocabulari escàs, un llenguatge espontani en el qual prevalen les substitucions i destaquen per la seua absència els nexes. A més destaca l'elevat nombre d'alumnes que arriben a l'escola sense saber parlar correctament i que presenten moltes dificultats que més tard es reflecteixen en la lectoescriptura. Tenint en compte que en l'etapa d'Educació Infantil ocorren aprenentatges fonamentals per a la resta de la seua vida, és fonamental intervenir en aquesta etapa per tal de prevenir trastorns i promocionar i enriquir el desenvolupament de l'alumnat.

Per altra banda, segons el Decret 38/2008, pel qual s'estableix el currículum d'Educació Infantil en la Comunitat Valenciana, la importància del llenguatge oral ve donada perquè és el medi més important per mitjà del qual els nostres alumnes podran comunicar-se, expressar-se i comprendre tot el medi que els envolta.

Per desenvolupar la competència comunicativa des de l'escola és necessari que es contemple un temps adequat per a l'estimulació i donar-li així la importància que hi té. S'ha de fomentar els coneixements lingüístics, sociolingüístics, estratègics i discursius, tots necessaris per a dur a terme el llenguatge oral de forma correcta.

Com ens diuen Monfort i Juárez (2002), el paper del mestre tutor i l'especialista d'Audició i Llenguatge serà aconsellar a la família i l'entorn de l'alumne i intervenir amb els alumnes, donant un model de fonació (ritme assossegat i intensitat moderada), per tal d'evitar els crits i cuidar l'ambient acústic tant a l'aula com a casa.

Contextualització

Aquest taller s'ha dut a terme a un Centre d'Atenció Educativa Singular (C.A.E.S.) de la província de València. Rep aquesta consideració perquè l'alumnat escolaritzat necessita compensació educativa en un percentatge igual o superior al 30% del total del centre.

Entenem per *Compensació Educativa*, segons l'Ordre del 4 de juliol de 2001, un programa dirigit a aquells alumnes que presenten "*desigualtats derivades de factors socials, econòmics, culturals, geogràfics, ètnics o d'una altra índole*". Cal tenir en compte

que la majoria dels alumnes d'aquest centre necessiten un pla de compensatòria per ser alumnes estrangers i per pertànyer a famílies d'ètnia gitana. A més a més, un dels objectius fonamentals d'aquest centre es reduir l'absentisme escolar, que es *"la situació d'inassistència a classe per part de l'alumne-a en l'etapa obligatòria de manera permanent i prolongada; en determinades ocasions, açò té causes no relacionades amb el mateix alumne, com pot ser l'aparició d'una malaltia o un trasllat familiar, en altres casos, es deu a una "elecció" per part de l'alumne o familiars, que no trobem en l'escola la resposta als seus problemes i interessos"* (Uruñuela, 2005:2).

Els participants del taller han sigut tots els alumnes d'infantil, però ara fem el focus a la classe de 5 anys, que estava formada per sis alumnes, 3 xiquetes i 3 xiquets. A més, cal indicar que a l'aula de 5 anys, una alumna diagnosticada amb Retard Simple del Llenguatge (RSL).

Objectius i metodologia

Aquest programa d'estimulació i prevenció de dificultats al llenguatge oral sorgeix com un intent de donar resposta a moltes de les necessitats que tenen els nostres alumnes, a partir de les observacions realitzades per part dels mestres d'Educació Infantil d'aquest col·legi.

Aquest taller té com a objectius principals:

1. Estimular el desenvolupament del llenguatge oral de forma correcta en l'etapa d'Educació Infantil.
2. Prevenir dificultats en el llenguatge oral dels nostres alumnes.
3. Enfortir les capacitats de comunicació

Els objectius específics de la intervenció són els següents:

1. Aconseguir una correcta pronunciació de les paraules, l'estructuració de frases, l'evocació de manera correcta de les paraules.
2. Afavorir l'atenció individualitzada als xiquets que la precisen.
3. Generalitzar conductes lingüístiques implantades o desenvolupades.

Per tal d'afavorir l'adquisició dels aprenentatges la metodologia emprada al taller d'estimulació oral fou *"activa, significativa, globalitzadora i funcional i lúdica, on els alumnes participaran en l'aula de forma lúdica i col·laborativa"* (Santos Bernús, 2015: 28). També contemplà la intervenció basada en el llenguatge integral, els interessos i motivacions dels alumnes, el modelatge i l'encadenament d'activitats amb instruccions verbals-físiques, activitats curtes, motivadores i repetitives, ús de les TIC, etc.

Taller d'estimulació del llenguatge oral

Els tallers es desenvolupaven en tres fases.

- La *Fase 1* perceptiva-nominativa. En aquesta fase el docent va ajudar als alumnes a trobar noves respostes als temes plantejats, buscar comparacions, proposar activitats i jocs que hi van a treballar per tindre una millor perspectiva del món, ja que eren activitats referents a rutines diàries: dies de la setmana, la data, estacions de l'any, el temps que feia,
- La *Fase 2* és l'experimentació. El mestre va intervenir fent propostes, tenint en compte els coneixements previs dels alumnes i les seues dificultats.
- La *Fase 3* d'expressió-aplicació. És on l'alumnat va aplicar els coneixements adquirits a noves activitats incloent les manifestacions personals i artístiques.

Per dur a terme una bona estimulació, aquesta es va realitzar de forma continuada, proporcionant als alumnes els estímuls necessaris. Cal remarcar que els tallers d'estimulació del llenguatge oral van començar amb una prova inicial i una final per poder comprovar l'evolució dels nostres alumnes.

Per dur a terme aquests tallers va ser necessari l'ús de la pissarra digital de l'aula i accés a internet per posar en pràctica les activitats elaborades amb presentacions de Power Point, com accedir a diverses pàgines web com: Youtube - Eugenia Romero, Arasaac, blogs d'Audició i Llenguatge o Pedagogia Terapèutica, etc., per realitzar les activitats a les aules.

Les sessions que realitzàrem es desenvoluparen entre els mesos de febrer i maig, cadascuna d'aquestes es va dur a terme a l'aula d'Educació Infantil del curs corresponent i es va acordar segons l'Ordre del 16/07/2001 una sessió a la setmana en cadascuna de les aules. Obtenint, d'aquesta manera, un total de vuit sessions durant els quatre mesos, cal incloure que es realitzaren vuit sessions, perquè durant els mesos citats s'hi celebren diverses festivitats que influeixen en l'elaboració i posada en pràctica dels tallers a les aules d'Educació Infantil.

El tema escollit per a cadascuna d'aquestes sessions estava relacionat amb la temporització de les festivitats culturals de la localitat i del centre. Per la qual cosa era important mantenir una coordinació constant amb la tutora i la resta de docents a l'hora d'elaborar les activitats. Els temes que hi podem destacar serien: les Falles, la primavera, la Pasqua i la fira, destacant activitats on els alumnes van aprendre vocabulari i cançons relacionades amb aquests actes.

Les activitats que realitzàrem als tallers seguien un ordre, per la qual cosa es va intentar que les sessions començaren amb activitats de respiració i relaxació. Continuant amb exercicis de buf, pràxies bucofonatòries amb confeti, veles, pilotes de ping-pong, pompers, globus, etc. Després, amb l'ajuda visual de les presentacions de Power Point i les pàgines web treballàvem els prerequisits del llenguatge: atenció, memòria visual i

auditiva i consciència fonològica, entre altres. Així mateix, seguint la mateixa metodologia també es portaven a terme les tasques dels components lèxic-semàntic, morfo-sintàctic i pragmàtic.

Alguns dels materials per a l'expressió oral que s'utilitzen per a la realització dels Tallers van ser:

- Atelier sèquences photos1. Nathan.
- Atelier sèquences photos2. Nathan.
- Enseñame a hablar. GEU.
- Dime por qué. GEU.

Altres materials manipulatiu que s'utilitzaren en les diferents sessions:

- Materials d'observació, atenció, memòria, discriminació,...
 - Dòminos de verbs i contraris.
 - Cartells amb imatges i vocabulari per fer associacions.
 - Memory card de diversos camps semàntics o paraules-dibuix.
 - Fitxes diverses: d'atenció i percepció visual-auditiva, tècniques del llenguatge, comprensió verbal, llenguatge i conceptes bàsics, lectures comprensives, etc.
 - Làmines amb imatges per fer descripcions o com a aprenentatge de vocabulari.
- Diversos contes

Avaluació/Resultats

Els ítems que vam avaluar van ser aquells relacionats amb l'estimulació del llenguatge oral, com són: la respiració, el buf, les pràxies bucofonatòries, l'atenció, la memòria, discriminació auditiva, el component morfo-sintàctic, lèxic-semàntic i pragmàtic.

Aquest taller va tenir un resultat positiu en tots els alumnes que hi participaren. Cal destacar l'aula de 5 anys, on vam comprovar que amb el foment de l'aprenentatge sense error els alumnes tenien menys problemes per realitzar les activitats. Al finalitzar el taller els alumnes van aconseguir el 100% d'efectivitat en les activitats de respiració, buf, pràxies bucofonatòries, percepció i memòria auditiva, l'increment del lèxic i de la capacitat de diferenciació entre objectes. Pel que fa al foment de la memòria visual, van aconseguir millorar el que s'esperava d'acord amb les dificultats.

Els objectius relacionats amb el component morfo-sintàctic, com fomentar l'ús correcte d'oracions, amb educació, quan volem alguna cosa, simular situacions de diàleg en contextos quotidians i, treballar l'ús dels elements gramaticals i sintàctics per a la correcta estructuració de les oracions no es van assolir completament.

En relació amb l'efectivitat de les activitats proposades anteriorment, cal recalcar que l'objectiu de fomentar l'expressió oral espontània va vindre d'acord amb la mancança d'estratègies orals que tenien els alumnes i on hem pogut aconseguir una millora considerable. Com ens corroborà al seu moment l'especialista d'Audició i Llenguatge del centre *"els alumnes solen tindre dificultats en l'expressió a l'hora de parlar, per aquesta raó en els tallers se'ls dóna importància al temps de la parla i a escoltar als companys"* (Entrevista inicial, MAL, línia 46-47).

Per concloure, els canvis més notoris en aquesta classe van estar en el component memorístic, ja que als alumnes que els costava més esforç concentrar-se en les imatges, amb pràctica i motivació van aconseguir un gran avanç. També van ser capaços de formular oracions ben estructurades (subjecte, verb i predicat) i aprendre noves paraules i ser capaços de corregir aquelles que deien malament per l'argot. Com bé ens deia la mestra de 5 anys *"dins de l'aula s'intenta prevenir aquestes dificultats amb la pràctica d'activitats diverses i amb l'ajuda de l'especialista d'Audició i Llenguatge, la qual treballa amb els alumnes amb més profunditat diverses activitats relacionades amb l'estimulació del llenguatge oral. Les quals ajuden també a prevenir aquestes dificultats"* (Entrevista tutora 5 anys, línia 37-40).

Incloent que les limitacions en l'evolució d'alguns alumnes, com bé ens introduïa la Mestra d'Audició i Llenguatge venia en relació, en la majoria de casos amb el context familiar: *"On veig una falta per a prevenir aquestes dificultats és per part de la família, ja que aquestes no s'involucren amb el que es treballa en classe"* (Entrevista inicial, MAL, línia 66-68).

Conclusió

Els alumnes que solament van desenvolupar un codi lingüístic restringit van tenir deficiències a l'hora d'expressar o intercanviar informació més abstracta o elaborada durant i després de la realització dels tallers. Per aquest motiu, l'escola ha de facilitar els recursos necessaris i tots els tallers que siguin necessaris per a cobrir les diferents necessitats lingüístiques que puguen presentar els alumnes al col·legi. D'aquesta manera, l'estimulació s'ha de començar al més prompte possible, detectant ràpidament els possibles problemes que pugua presentar l'alumnat, treballant en coordinació tant els mestres, especialistes i pares.

Per concloure, l'absentisme escolar és una problemàtica que afecta negativament a la formació dels alumnes, així com al seu desenvolupament personal i social (González, 2006) i és funció de l'escola compensar aquestes mancances. Com a docents hem de promoure la comunicació i el diàleg en l'aula, tant entre els nostres alumnes com amb la

resta de docents que hi ha al centre, ja que com deia Monfort i Juárez (1980), el llenguatge és el principal mitjà de comunicació de l'ésser humà i és necessari per a afavorir el desenvolupament del llenguatge oral en els xiquets i xiquetes des d'edats primerenques, amb la finalitat d'aconseguir la educació integral dels nostres alumnes.

Referències

- Decret 38/2008, de 28 de març, del Consell, pel qual s'establix el currículum del segon cicle de l'Educació Infantil a la Comunitat Valenciana. [2008/3838]
- González, M. T. (2006). Absentismo y abandono escolar: una situación singular de la exclusión educativa. *REICE*, 4, 1. Recuperat de <http://www.rinace.net/arts/vol4num1/art1.pdf>
- Monfort, M. y Juárez, A. (1980). *El niño que habla*. Madrid: CEPE.
- Monfort, M., y Juárez, A. (2002). *Estimulación del lenguaje oral: un modelo interactivo para niños con dificultades*. Madrid: Santillana.
- Ordre de 4 de julio de 2001, de la Conselleria de Cultura y Educación, por la que se regula la atención al alumnado con necesidades de compensación educativa. [2001/X6756]
- Ordre de 16 de juliol de 2001 per la qual es regula l'atenció educativa a l'alumnat amb necessitats educatives especials escolaritzat en centres d'Educació Infantil (2n cicle) i Educació Primària. [2001/M8955]
- Peñañiel, F., y Fernández, J. de D. (2000). *Cómo intervenir en logopedia escolar: resolución de casos prácticos*. Madrid: CCS.
- Santos Bernús, N. (2015). Estimulación del lenguaje oral en alumnado con Retraso del Lenguaje (Trabajo de Final de Grado, Facultad de Educación y Trabajo Social, Universidad de Valladolid).
- Uruñuela, P. M. (2005). *Absentismo escolar. I jornadas menores de edad escolar: conflictos i oportunitats*. Recuperat de http://weib.caib.es/Documentacio/jornades/jornades_menors/p_urunuela.pdf